

62. Cześć Krzyża świętego. Msza św. 10(1962) 1—3
63. Dekrety liturgiczne Stolicy Apostolskiej. RBL 4(1964) 249—251
64. 700-lecie święta Bożego Ciała. RBL 5(1964) 325—327
65. Zamiast przedmowy (O ks. bpie St. Barele). Częst. Wiad. Diec. 3—6(1969) 51—52
66. Do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej na Wielki Post 1984 r. Częst. Wiad. Diec. 5(1984) 123—124
67. Do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej. Wielkanoc 1984. Częst. Wiad. Diec. 9(1984) 222—224
68. Komunikat do mieszkańców Częstochowy i diecezji częstochowskiej w sprawie pielgrzymek. Częst. Wiad. Diec. 10(1984) 234
69. Do dzieci i młodzieży, rodziców i wychowawców Częstochowy i rejonu podczęstochowskiego na nowy rok szkolny i katechetyczny. Częst. Wiad. Diec. 9(1984) 235
70. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o święceniach kapłańskich. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 262—263
71. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o święceniach diakonatu. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 261—262
72. Komunikat w sprawie budownictwa sakralnego. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 263—264
73. Słowo pasterskie zapowiadające 40. Tydzień Miłosierdzia. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 264—265
74. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o nominacji bpa Stanisława Nowaka. Częst. Wiad. Diec. 1(1985) 5

Kraków

KS. TADEUSZ MATRAS

R E C E N Z J E

KS. ANRZEJ ZUBERBIER, *Gdy zajął z Nim miejsce u Stołu...*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1988, s. 115.

Na początku sygnalizowanej książki ks. Andrzej Zuberbier zamieszcza rozważania skoncentrowane wokół podstawowego pytania: czym jest Eucharystia — Najświętszy Sakrament?

Po wskazaniu na podstawową treść Eucharystii, ks. A. Zuberbier podejmuje niektóre kwestie związane z teologią Eucharystii. Omawia więc bardzo ważny od strony teologicznej i pastoralnej problem Eucharystii jako znaku jedności i miłości. Szczególną uwagę zwraca na zagadnienie obecności Ciała i Krwi Pańskiej w Eucharystii, która w naszych czasach stała się wobec potrzeby nowego usprawiedliwienia, spowodowanej przemianami we współczesnej kulturze i filozofii; autor przedstawia historię tego ważnego zagadnienia wraz z jego nowymi dopowiedzeniami (*transsignificatio*, *transfinalisatio*), które muszą zasadzać się na pierwotnym i fundamentalnym *transsubstantiatio*. W tej grupie rozważań autor podejmuje również kompleks zagadnień dotyczących związków Eucharystii z Kościołem, zwłaszcza zagadnienie Eucharystii jako „obecności Chrystusa w Kościele, które staje się aktualne dzięki wskazaniom min. soborowej *Konstytucji o liturgii* i encykliki Pawła VI *Mysterium fidei*. „Eucharystia, każda Eucharystia, będąc miejscem gromadzenia się tych, którzy uwierzyli i któ-

rzy w tej wierze wzrastają, jest — ma być — miejscem ciągłego gromadzenia się, ciągłego rodzenia się Kościoła. Uczestnicząc w sprawowaniu Eucharystii, we Mszy świętej, uczestniczymy nie tyle w jednorazowym akcie jego powstania, ile w dla niego podstawowym, konstytutywnym i zawsze konstytuującym go wydarzeniu. Bez Eucharystii nie byłoby Kościoła. Tego Kościoła: wspólnoty wierzących w zbawczy sens śmierci Jezusowej, wspólnoty pokładającej w niej całą swoją nadzieję i czerpiących z niej miłość jednoczącą z Ojcem i braćmi” (s. 64).

W grupie rozważań historycznych zawartych w omawianej książce otrzymaliśmy teksty dotyczące kultu Eucharystii w historii i jego ewolucji, która, jak słusznie podkreśla autor, była wynikiem zmian kulturowych, kształtujących ducha człowieka w poszczególnych epokach. Osobnym dopowiedzeniem do tego zagadnienia jest artykuł analizujący współczesne ożywienie teologii Eucharystii, którego źródła szukać w rozwoju studiów biblijnych i patrystycznych oraz w apostołskiej trosce Kościoła i jego dążeniach ekumenicznych. Drogowskazem w budowaniu teologii Eucharystii, jak zaznacza nie tylko w tym miejscu, ale i w całej książce ks. A. Zuberbier, musi być nauka Kościoła, którego wyrazem jest m.in. *Credo* papieża Pawła VI.

W ostatniej grupie rozważań o Eucharystii ks. A. Zuberbier wskazuje na jej wymiar egzystencjalny; na wartości, jakie przekazuje życiu chrześcijańskiemu. Eucharystia daje nam Chrystusa, czyni nas wspólnotą, prowadzi nas przez życie, daje udział w śmierci i zmartwychwstaniu Pana, wyzwala od grzechu, nadaje naszemu życiu ukierunkowania eschatologicznego i realizuje go.

Książka ks. A. Zuberbiera jest wartościowym wkładem w pogłębienie zarówno teologii Eucharystii, jak i jej wymiaru pastoralnego, do którego zawiera wiele odniesień; przypomina zagadnienia podstawowe oraz przynosi wiele wartych podjęcia sugestii, np. na obszarze związków Eucharystii z Kościołem i kulturą. Omówiona publikacja jest cenną lekturą dla teologów, jak i dla wszystkich szukających pogłębienia „eucharystyczności” swojego życia chrześcijańskiego.

Rzym

KS. JANUSZ KRÓLIKOWSKI

A. HEINZ, H. RENNINGS (Hg.), *Heute segnen. Werkbuch zum Benedictionale*. Freiburg 1987, s. 399.

Błogosławieństwa, najczęściej zwane u nas poświęceniami, odgrywają bardzo ważną rolę w życiu religijnym. Znane i praktykowane już w religiach pogańskich, w chrześcijaństwie nabrały bogatej treści teologicznej. Ich szczególny rozwój dokonał się w wiekach średnich. Związane nierozłącznie z codziennym życiem wiernych mnożyły się zwłaszcza w okresach kryzysów czy kataklizmów. Do tekstów przynikały niekiedy teksty nadające im znaczenie magicznej obrony przed zagrażającymi niebezpieczeństwami. Odnowa liturgii po ostatnim Soborze Powszechnym objęła także *Benedictionale-Liber Benedictionum*, czyli księgę zawierającą błogosławieństwa. Praca nad nową formą i zakresem błogosławieństw nie należała do łatwych. Posoborowe *Benedictionale* ukazało się dopiero w 1984 r.

Wspomniana w tytule praca stanowi komentarz do niemieckiej wersji rzymskiego *Benedictionale*. Jest to komentarz o charakterze duszpasterskim — owoc pracy 40 autorów. Są to zazwyczaj profesorowie liturgiki. Niektórzy z nich brali czynny udział w przygotowaniu modelowego wydania *Liber Benedictionum*.